

Dokumentas atspausdintas iš teismų praktikos paieškos sistemos INFOLEX. Praktika
(www.teismupraktika.lt)

Kortelė:

1484223_RegNr_e3K-3-265-611/2017

<http://www.infolex.lt/tp/1484223>

Santrauka:

BUAB prašė priteisti solidariai iš buvusio įmonės vadovo ir akcininko žalos, padarytos laiku nesikreipus į teismą dėl bankroto bylos įmonei iškėlimo, atlyginimą. Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino iš dalies, o apeliacinės instancijos teismas sprendimą pakeitė. Atsakovas pateikė kasacinį skundą.

LAT nurodė, kad faktiniu įmonės vadovu pripažįstamas tas asmuo, kuris atlieka juridinio asmens vadovui priskirtas funkcijas ir priima vadovui pagal kompetenciją priskirtus valdingus sprendimus, nepriklausomai nuo jo einamų formalių pareigų įmonėje ir nepriklausomai nuo jo buvimo ar ne įmonės dalyviu. Kita vertus, ĮBĮ 8 str. 4 d. nustatyta civilinė atsakomybė už pareigos laiku kreiptis į teismą dėl bankroto bylos įmonei iškėlimo pažeidimą gali būti taikoma tik ĮBĮ 8 str. 1 d. nurodytiems asmenims – formalų įmonės vadovo statusą turinčiam asmeniui (de jure vadovui) ir (ar) jos savininkui (savininkams), tačiau negali būti taikoma faktiniam vadovui (de facto vadovui) ar pagal vadovo suteiktą įgaliojimą veikiančiam asmeniui, todėl nagrinėjamu atveju teismai, pripažinę atsakovę faktine ieškovės vadove, nepagrįstai konstatavo jos pareigą kreiptis į teismą dėl bankroto bylos ieškovei iškėlimo, ieškovei tapus nemokiai, ir už tokios pareigos pažeidimą taikė jai civilinę atsakomybę pagal ĮBĮ 8 str. 4 d. Be to, žala šiuo atveju galėtų būti laikomas bendras išaugęs įmonės skolos dydis kiekvienos atsakovės įmonės valdymo laikotarpiu, nustačius ĮBĮ 8 str. 1 d. nustatytas sąlygas, o ne visa kreditorių finansinių reikalavimų suma. Svarstant atsakingo asmens civilinės atsakomybės klausimą, būtina nustatyti bendros išaugusios įmonės skolų sumos, kuri liks nepadengta, ir pareigos inicijuoti bankroto bylą pažeidimo priežastinį ryšį.

LAT panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir perdavė bylą nagrinėti iš naujo apeliacine tvarka.

1.10. Dėl įmonės vadovo pareigos inicijuoti įmonės bankroto bylą taikymo faktiniam vadovui ar pagal įgaliojimą veikiančiam asmeniui

Galimybė taikyti faktiniam įmonės vadovui (de facto vadovui) civilinę atsakomybę už fiduciarinių pareigų pažeidimą pagal CK 2.87 straipsnio 7 dalį nereikia, kad jam taip pat gali būti taikoma civilinė atsakomybė už Įmonių bankroto įstatymo (toliau - ĮBĮ) 8 straipsnio 1 dalyje nurodytos pareigos pažeidimą. ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta pareiga kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškelimo tik asmenims, turintiems formalų vadovo statusą, o teismas, spręsdamas tokio pareiškimo priėmimo klausimą ir vertindamas bankroto bylos iškelimo būtinybę, turi įsitikinti realių vadovo įgaliojimų egzistavimu, t. y. kad pareiškimą pateikiantis asmuo iš tikrųjų yra įmonės vadovas, dėl ko įmonės de facto vadovo tokio pobūdžio pareiškimas teisme nebūtų priimtas. Tokia teisinė situacija, kai bendrovės vadovas dėl tam tikrų aplinkybių (nedarbingumo, atostogų, komandiruočių ir pan.) laikinai negali eiti savo pareigų, kvalifikuotina kaip trečiųjų asmenų pasitelkimas vadovo prievolėms atlikti, tačiau ji nereikia naujo bendrovės vadovo, kaip valdymo organo, paskyrimo. Įgaliotinis, veikdamas suteikto įgaliojimo ribose, sukuria teises ir pareigas asmeniui, išdavusiam įgaliojimą. Atitinkamai asmuo, veikiantis pagal įgaliojimą, vien šiuo pagrindu negali būti laikomas įmonės faktiniu vadovu. Konstatuotina, kad ĮBĮ 8 straipsnio 4 dalyje nustatyta civilinė atsakomybė už pareigos laiku kreiptis į teismą dėl bankroto bylos įmonei iškelimo pažeidimą gali būti taikoma tik ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalyje nurodytiems asmenims - formalų įmonės vadovo statusą turinčiam asmeniui (de jure vadovui) ir (ar) jos savininkui (savininkams), tačiau negali būti taikoma faktiniam vadovui (de facto vadovui) ar pagal vadovo suteiktą įgaliojimą veikiančiam asmeniui.

Civilinė byla Nr. e3K-3-265-611/2017

Teisminio proceso Nr. 2-06-3-09288-2015-6

Procesinio sprendimo kategorijos: 2.6.10.5.2.17; 2.6.10.8; 3.3.1.13; 3.4.3.2.2.3

(S)

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2017 m. birželio 1 d.

Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Janinos Januškienės (kolegijos pirmininkė), Andžej Maciejevski (pranešėjas) ir Algio Norkūno,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal atsakovės **M. Z.-M.** kasacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. spalio 14 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės bankrutavusios uždarnosios akcinės bendrovės „Banketas LT“ patikslintą ieškinį atsakovėms R. Z., M. Z.-M. **dėl turtinės žalos atlyginimo.**

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl žalos atlyginimą įmonės vadovui laiku nesikreipus į teismą dėl bankroto bylos iškelimo, draudimą keisti ieškinio pagrindą ar dalyką apeliacinės instancijos teisme reglamentuojančių teisės normų aiškinimo ir taikymo.

2. Ieškovė patikslintu ieškiniu prašė priteisti jai solidariai iš atsakovių 21 455,40 Eur žalos atlyginimo, 5 proc. dydžio metines palūkanas už teismo priteistą sumą nuo bylos iškelimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo dienos.

3. Ieškovė (toliau – įmonė, bendrovė) ieškinį grindė Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo (toliau – ĮBĮ) 8 straipsnio 1, 4 dalių, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.246–6.249 straipsnių nuostatomis. Ji nurodė, kad žala padaryta atsakovėms nesiėmus priemonių įmonės mokumui atkurti, laiku nesikreipus dėl bankroto bylos bendrovei iškelimo. 2012 m. kovo 2 d. įsteigtos įmonės akcininke, savininke ir vadove visą įmonės veiklos laikotarpį buvo atsakovė R. Z. Jos įgaliojimu atsakovei M. Z.-M. 2012 m. spalio 26 d. – 2013 m. lapkričio 6 d. suteikta teisė eiti įmonės vadovo pareigas. Atsakovė M. Z.-M. dalyvavo įmonės veikloje – 2012 m. vasario 28 d. įnešė įstatinį kapitalą, sudarinėjo darbo sutartis su darbuotojais, juos atleisdavo iš darbo, skirdavo drausmines nuobaudas, pildė darbo laiko apskaitos žiniaraščius ir darbo grafikus, sudarinėjo įmonės vardu sutartis, buvo atsakinga už įmonės kasą ir pan., taigi veikė kaip faktinė vadovė. 2015 m. vasario 11 d. įmonei iškėlus bankroto bylą, bankroto administratorė UAB „Turto valdymas“ nustatė, kad įmonė buvo nemoki jau 2012 m. lapkričio 2 d., nes pradelstos skolos ir įsipareigojimai viršijo pusę į balansą įrašyto turto vertės, įmonės kreditoriams padaryta didelė žala. Atsakovės turi atsakyti solidariai, nes įmonės ir jos kreditorių atžvilgiu veikė itin nerūpestingai, nesąžiningai ir neatidžiai, 2013–2015 m. didino įsiskolinimus, kol vienas iš kreditorių 2014 m. inicijavo bankroto bylos iškelimą. Atsakovės nepasinaudojo palankesnėmis bankroto bylos iškelimo sąlygomis. Žala laikytina pinigų suma, kuria padidėjo įmonės mokėtinos sumos ir įsipareigojimai per laikotarpį nuo pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškelimo atsiradimo iki bankroto bylos iškelimo – 22 377,56 Eur (24 178,10 Eur (teismo patvirtintų kreditorių reikalavimų suma) – 1800,54 Eur (2012 m. lapkričio 2 d. įmonės mokėtinos sumos ir pradelsti įsipareigojimai).

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Klaipėdos miesto apylinkės teismas 2016 m. balandžio 26 d. sprendimu ieškovės ieškinį patenkino iš dalies; priteisė ieškovei solidariai iš atsakovių 7370,36 Eur žalos atlyginimo, 5 proc. dydžio metines palūkanas nuo priteistos sumos nuo bylos iškelimo teisme 2015 m. liepos 29 d. iki teismo sprendimo visiško įvykdymo; priteisė valstybei solidariai iš atsakovių 489,56 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

5. Teismas rėmėsi ĮBĮ 5 straipsnio, 8 straipsnio 1 dalies, CK 6.6 straipsnio 1, 3 dalių nuostatomis, kasacinio teismo išaiškinimais, pateiktais civilinėje byloje Nr. 3K-3-130/2011, kad bylose dėl žalos atlyginimo priteisimo, kai ieškinys grindžiamas pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškelimo neįvykdymu, žala priteisiama tokiais atvejais, kai įmonė pakankamai ilgą laiką nevykdo įprastos ūkinės komercinės veiklos, tačiau prisiima naujus įsipareigojimus, dėl ko didėja nuostoliai neatsiskaitant su esamais kreditoriais arba atsiranda naujų kreditorių, su kuriais taip pat nėra galimybės atsiskaityti.

6. Teismas nustatė atsakovių civilinės atsakomybės sąlygas. Bylos duomenys, liudytojų parodymai, teismo vertinimu, patvirtina ieškovės nurodytas aplinkybes, kad tiek M. Z.-M. būdama faktinė įmonės vadovė, savo elgesiu pažeidė įmonės interesus (netinkamai valdė įmonės lėšas, laiku nedengė įsiskolinimų, apie susidariusias dideles skolas tinkamai ir laiku neinformavo įmonės akcininkės, nesiėmė aktyvių veiksmų, kad būtų kuo anksčiau inicijuojamas bankrotas, netinkamai tvarkė kasos dokumentus, siekdama neteisėtų tikslų suklastotojo įmonės dokumentus, už ką buvo nuteista), tiek juos pažeidė formali vadovė R. Z., turėjusi visus būtinus įgaliojimus priimti su įmonės veikla susijusius sprendimus (nesiėmė veiksmų, kad būtų atkurtas įmonės mokumas, įmonei tapus nemokiai (2012 m. lapkričio 2 d.) nesiėmė aktyvių veiksmų kuo anksčiau inicijuoti jos bankrotą). Taigi atsakovės, žinodamos apie įmonės kritinę finansinę padėtį (nemokumą), laiku nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo. Kadangi abi atsakovės dalyvavo valdant įmonę, teismas sprendė, kad abi jos yra atsakingos už padarytą žalą dėl bankroto neinicijavimo laiku. Žala padaryta abiejų atsakovių bendrais veiksmais ir, nesant galimybės atriboti kiekvienos iš jų atsakomybės laipsnį, taikytina solidarioji atsakomybė dėl 21 455,40 Eur žalos atlyginimo.

7. Vadovaudamasis CK 6.126 straipsnio 1 dalimi, kasacinio teismo išaiškinimais 2013 m. birželio 25 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-347/2013, nustatęs, kad Klaipėdos apygardos teismas bankroto byloje patvirtino kreditorės M. Z.-M. 14 805,04 Eur reikalavimą, ieškinyje ši suma nurodyta kaip solidariais atsakovių neteisėtais veiksmais padaryta žala M. Z.-M., teismas konstatavo, kad atsakovė M. Z.-M. negali tuo pat metu būti ir skolininkė, ir kreditorė. Teismas sprendė, kad prievolė dėl 14 085,04 Eur žalos atlyginimo yra pasibaigusi.

8. Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi ieškovės ir atsakovės M. Z.-M. apeliacinius skundus, 2016 m. spalio 14 d. nutartimi atsakovės apeliacinį skundą atmetė, ieškovės – tenkino; pakeitė Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2016 m. balandžio 26 d. sprendimą ir naujai išdėstė jo rezoliucinę dalį, priteisė ieškovei solidariai iš atsakovių 13 362,09 Eur žalos atlyginimo, 5 proc. dydžio metines palūkanas nuo priteistos sumos nuo bylos iškėlimo teisme 2015 m. liepos 29 d. iki teismo sprendimo visiško įvykdymo; priteisė valstybei solidariai iš atsakovių 301 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo; kitą sprendimo dalį paliko nepakeistą.

9. Kolegija, iš bylos duomenų nustačiusi, kad 2012 m. vasario 24 d. – 2015 m. vasario 24 d. kaip įmonės vadovė buvo įregistruota atsakovė R. Z.; 2012 m. spalio 26 d. atsakovė R. Z. įgaliojo M. Z.-M. sudaryti ir pasirašyti darbo sutartis su priimamais ir atleidžiamais darbuotojais, pasirašyti darbo sutarčių registracijos, darbuotojų darbo pažymėjimų registracijos žurnaluose ir atstovauti visiems su darbo santykiais susijusiems interesams, taip pat įgaliojo atstovauti įmonės interesams valstybinėse įstaigose bei visose įmonėse ir organizacijose, susijusiose su įmonės veikla, sudaryti ir pasirašyti sutartis su įmonės klientais, gauti ir pateikti visus reikalingus dokumentus, pažymas, leidimus ir kt., susijusius su įmonės verslu, atsižvelgdama į liudytojų parodymus, kad atsakovės kartu vadovavo bendrovei (mokėjo darbuotojams atlyginimus, priimdavo į darbą ir atleisdavo iš pareigų, pasikeisdamos dirbdavo įmonėje, atlikdavo kitas kasdienes įmonės vadovo pareigas), kolegija pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad atsakovė M. Z.-M. faktiškai buvo įmonės vadovė ir dalijosi kasdieniais darbais kartu su R. Z.

10. Dėl atsakovės argumentų, kad ieškovei priteistas žalos atlyginimas nesusijęs priežastiniu ryšiu su atsakovės veiksmais, atliktais įgaliojimo galiojimo laikotarpiu, nes įmonė tapo nemoki 2012 m. lapkričio 2 d. ir nemokumą lėmė vien R. Z. veiksmai, kolegija nurodė, jog M. Z.-M., faktiškai vadovavusi įmonei, kuri tapo nemoki 2012 m. lapkričio mėn., o nustojo veikti 2013 metų pabaigoje, aktyviai dalyvavo valdant įmonę šiai finansiškai reikšmingu laikotarpiu, todėl gerai žinojo jos finansinę padėtį, įsipareigojimus kreditoriams. Nors dauguma sutarčių su kreditoriais sudaryta R. Z., tačiau tolesnius įmonės užsakymus ir atsiskaitymus su tiekėjais vykdė būtent M. Z.-M. Kolegija

pažymėjo, kad atsakovė galėjo laiku imtis priemonių, kad įmonė išvengtų nemokumo, arba inicijuoti bankroto bylos įmonei iškėlimą, ir konstatavo atsakovės atsakomybę už ĮBĮ 8 straipsnyje nustatytą pareigos pažeidimą.

11. Kolegijos vertinimu, nėra pagrindo daryti išvadą, kad atsakovė, įnešdama lėšas į įmonę, o paskui tas pačias sumas išsiieškodama įmonės bankroto byloje, savo aktyviais veiksmais stengėsi pagerinti įmonės finansinę padėtį. Laiku nesikreipdama į teismą dėl įmonės bankroto bylos iškėlimo bei pateikdama 14 085,04 Eur finansinį reikalavimą įmonės bankroto byloje atsakovė iš esmės apsunokino kitų kreditorių galimybes išsiieškoti skolas iš bankrutuojančios bendrovės. 2016 m. gegužės 23 d. prašymo dėl kreditorės finansinio reikalavimo atsisakymo pateikimas laikytinas sąmoninga gynybine pozicija, siekiant išvengti didesnio žalos atlyginimo ieškovės naudai priteisimo.

12. Kolegija sprendė, kad pirmosios instancijos teismui atlikus atsakovės M. Z.-M. finansinio reikalavimo ieškovės bankroto byloje ir ieškovei padarytos žalos atlyginimo įskaitymą, yra pažeidžiami kitų kreditorių turtiniai interesai. Atsižvelgdama į įmonės bankroto proceso paskirtį ir tikslą, kolegija konstatavo, kad, remiantis bendrovės bankroto administratoriaus pateiktais skaičiavimais, nėra pagrindo taikyti skolininkės ir kreditorės sutaptį. Remdamasi sąžiningumo ir teisingumo kriterijais, kolegija sprendė panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, kuria atsakovės M. Z.-M. prievolė dėl 14 085,04 Eur žalos atlyginimo laikyta pasibaigusia pagal CK 6.126 straipsnio 1 dalį.

13. Pripažinus, kad nėra pagrindo laikyti pasibaigusia atsakovės prievolę dėl 14 085,04 Eur, būtų pagrindas priteisti visą ieškovei padarytos turtinės žalos, nustatytos pirmosios instancijos teismo, atlyginimą (21 455,40 Eur). Tačiau ieškovės atstovei apeliaciniame skunde sumažinus reikalaujamą priteisti turtinę žalą iki 13 362,09 Eur, kolegija konstatavo, kad yra pagrindas priteisti solidariai iš atsakovių šią sumą.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

14. Kasaciniu skundu atsakovė M. Z.-M. prašo panaikinti teismų procesinius sprendimus, ir priimti naują sprendimą – ieškovės patikslintą ieškinį atsakovei atmesti. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

1. Pažeistas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 301, 312 straipsnių nuostatose įtvirtintas draudimas keisti ieškinio pagrindą ir dalyką apeliaciniame procese. Bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme ieškovė žala laikė bendrą išaugusį įmonės skolų dydį, kurio įmonė savo bankroto procese negali padengti kreditoriams, t. y. žala buvo išvestinė iš kreditorių reikalavimų, nurodytų Klaipėdos apygardos teismo 2015 m. gegužės 15 d., 2015 m. birželio 1 d., 2015 m. liepos 3 d. nutartyse. Pateikusi apeliacinį skundą, ieškovė nurodė 13 362,09 Eur ieškinio sumą, teigė, kad kreditorių reikalavimų suma yra 28 895,94 Eur (pirmosios instancijos teisme nurodė 24 178,10 Eur). Pasikeitimą ieškovė motyvavo tuo, kad išnagrinėjus bylą pirmosios instancijos teisme (2016 m. balandžio 15 d.) administratorius už bendrovės administravimo metu patirtas išlaidas išrašė 5640 Eur sąskaitą. Vadovaudamasi didesne žalos suma, ieškovė nurodė, kad atsakovės, kaip bendrovės kreditorės ir skolininkės, sutaptis gali būti taikoma tik tai kreditorės reikalavimo daliai, kuri realiai galėtų būti patenkinta bankroto procese, t. y. 8293,31 Eur. Bankroto administratorius pirmosios instancijos teismui nepateikė argumentų dėl gerokai didesnio ieškovės kreditoriaus įsiskolinimo nei nurodytas patikslintame ieškinyje, nepareiškė reikalavimų, taigi neturėjo teisės reikalauti nurodytų išlaidų atlyginimo bylą nagrinėjant apeliacinės instancijos teisme, o teismas jį nepagrįstai priteisė iš atsakovės.

2. Netinkamai aiškintos teisės normos, reglamentuojančios faktinio bendrovės vadovo pareigą teikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo ir atlyginti žalą, padarytą jo nepateikus ar pavėluotai pateikus (ĮBĮ 8 straipsnio 4 dalis). Pagal kasacinio teismo praktiką atsakomybė taikoma bendrovės *de facto* (faktiniam) vadovui, kai bendrovės dalyvis atlieka vadovui priskirtas funkcijas per paskirtą vadovą, darydamas jam įtaką ir taip siekdamas išvengti savo asmeninės atsakomybės už galimus neteisėtus veiksmus. Šioje civilinėje byloje atsakovė niekada nebuvo bendrovės akcininkė ar vadovė, visą bendrovės veikimo laiką vienintelė akcininkė ir vadovė buvo atsakovė R. Z. Bendrovės vadovo funkcijos perduodamos ne įgaliojimu ar įsakymu, o bendrovės visuotinio akcininkų susirinkimo metu priimtu nutarimu (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 37 straipsnio 3 dalis) arba vienintelio akcininko sprendimu. R. Z. įgaliojimo pagrindu pavedė atsakovei atlikti tik kai kuriuos vadovui priskiriamus veiksmus, tačiau visiškai įgaliojimų niekada neperleido. Teismai nenustatė, kad atsakovė R. Z. 2012 m. spalio 26 d. įgaliojimo laikotarpiu buvo nustojusi eiti bendrovės vadovo ir akcininko pareigas. Be to, nenustatyta, kad atsakovė (kasatorė) peržengė įgaliojimu nustatytas ribas ir taip padarė žalą bendrovei.

3. Pagal ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalies nuostatas, galiojusias nuo 2012 m. sausio 1 d. iki 2013 m. balandžio 5 d., asmenų, kurie privalėjo pateikti pareiškimą teismui dėl bankroto bylos iškėlimo, ratas buvo baigtinis. Todėl atsakovės pareiškimas teisme nebūtų buvęs priimtas. Nustačius, kad galbūt bendrovėje sprendimo teisę turėjo kitas asmuo, įstatyme vadovui buvo palikta galimybė savo iniciatyva prieš įtaką turinčio asmens valią kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo, jei tapo aišku, kad įmonė negalės atsiskaityti su kreditoriais. Iki 2015 m. spalio 15 d. galiojusi ĮBĮ 5 straipsnio 1 dalies redakcija taip pat nustatė baigtinį sąrašą asmenų, kurie turėjo teisę kreiptis dėl bankroto bylos iškėlimo – tai kreditorius (kreditoriai), savininkas (savininkai), įmonės administracijos vadovas. Taigi teismai nepagrįstai neatsižvelgė į ginčui išnagrinėti aktualų teisinį reglamentavimą, vertindami bylos duomenis. Atsakovė, dirbdama administratore, dėl einamų pareigų pobūdžio neturėjo teisės priimti sprendimo kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo.

4. Teismai nepagrįstai konstatavo, kad atsakovė nesiėmė veiksmų skoloms padengti. Šias išvadas paneigia bylos duomenys (mokėjimų detalizacija), pagal kuriuos nuo 2012 m. lapkričio 6 d. iki 2015 m. vasario 12 d. atsakovė asmeninėmis lėšomis sumokėjo 22 811,67 Eur įmonės veiklos išlaidoms ir skoloms padengti, taigi padėjo sumažinti kreditorių reikalavimus. Teismai nenustatė, kad įmonės skolų ir išipareigojimų dengimas padarė didesnę žalą įmonei, lyginant su ta žala, kuri būtų kilusi, jeigu atsakovė nebūtų investavusi asmeninių lėšų įmonės skoloms padengti. Kadangi atsakovė pagal įgaliojimą veikė tik vienerius metus, tai žalos atlyginimas proporcingai turi būti mažinamas.

5. Teismai nepagrįstai nesiaiškino, kiek priteistas žalos atlyginimas yra susijęs priežastiniu ryšiu su atsakovės veiksmais, atliktais įgaliojimo pagrindu. Nemokumą lėmusios sutartys sudarytos ir sąskaita išrašyta iki įgaliojimo išdavimo.

15. Ieškovė atsiliepimu į kasacinį skundą prašo jį atmesti, skundžiamą nutartį palikti nepakeistą. Atsiliepime nurodomi šie nesutikimo su kasaciniu skundu argumentai:

1. Atsakovė nepagrįstai teigia, kad apeliaciniame skunde suformuluotas ieškovės bankroto administratoriaus prašymas priteisti administravimo išlaidų atlyginimą vertintinas kaip ieškinio dalyko ir pagrindo keitimas. Naujų argumentų ir įrodymų, patikslinančių faktinį ieškinio pagrindą sudarančias aplinkybes, pateikimas teismui nelaikomas ieškinio pagrindo pakeitimu, nes tai yra savarankiška ieškovo procesinė teisė. Pagal CPK 312 straipsnį naujais reikalavimais nelaikomi šalutiniai reikalavimai, neatsiejamai susiję su pareikštu reikalavimu. Šiuo atveju ieškinio dalykas yra reikalaujama priteisti žala, o ieškinio pagrindas – atsakovių neteisėtas neveikimas, t. y. bankroto bylos neinicijavimas laiku. Bylos nagrinėjimo metu atsiradus papildomoms aplinkybėms – Klaipėdos

miesto apylinkės teismui priėmus 2016 m. balandžio 26 d. sprendimą – buvo patikslinta civilinės bylos dalyko apimtis, tačiau tai nepažeidė bylos šalių procesinių teisių. Iš bendrovės pajamų tenkinami ne tik kreditorių reikalavimai, bet ir apmokamos administravimo išlaidos, taigi žalos dydis vertintinas ne tik pagal byloje patvirtintų kreditorių reikalavimų sumą, bet ir administruoti skirtas lėšas. Administratorius turi galiojančią reikalavimo teisę į bendrovę gauti teismo patvirtintą administravimo išlaidų sumą, o bendrovė turi galiojantį ir teisėtą įsipareigojimą administratoriui šią sumą sumokėti ĮBĮ nustatyta tvarka, nes tam neužtenka bendrovės turto. Kreditoriui (administratoriui) padaryta žala yra laikoma išvestine iš bendrovei padarytos žalos. Pagal ĮBĮ 10 straipsnio 11 dalį nurodytą žalą privalo atlyginti abi atsakovės solidariai.

2. Jei vadovą laikinai pavaduojančio asmens skyrimo tvarka nenurodyta nei įstatuose, nei pareiginiuose nuostatuose, šis klausimas gali būti išsprendžiamas bendrovės vadovui išleidžiant įsakymą pavesti laikinai eiti vadovo pareigas tam tikram asmeniui bei išduodant jam įgaliojimą veikti vadovo vardu santykiuose su trečiaisiais asmenimis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-31-378/2017). Taigi, priešingai nei teigia atsakovė, įgaliojimu gali būti perduodamos bendrovės vadovo funkcijos. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad civilinės atsakomybės prasme kaip vadovas gali būti vertinamas ne tik asmuo, kuris pagal įmonės dokumentus tuo metu ėjo įmonės vadovo pareigas (*de jure* vadovas), tačiau ir bet kuris kitas asmuo, jei nustatoma, kad įmonė veikė jo vadovaujama (*de facto* vadovas). Pripažinus, kad formaliai vadovu nepaskirtas asmuo sistemingai atliko funkcijas, kurias paprastai atlieka vadovas, jo atsakomybė už neteisėtais veiksmais įmonei padarytą žalą taikoma kaip *de jure* vadovui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-427/2013). Taigi faktiniu bendrovės vadovu pripažįstamas tas asmuo, kuris atlieka juridinio asmens vadovui priskirtas funkcijas (Akcinių bendrovių įstatymo 37 straipsnio 8 dalis; pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-697/2013). Ieškovė įrodinėjo ir teismų nustatytos faktinės bylos aplinkybės patvirtina, kad atsakovė įmonės faktine vadove buvo visą jos veikimo laikotarpį, todėl atsakovė nepagrįstai suabsoliutina įgaliojimo išdavimą, juolab kad juo atsakovei suteiktos plačios teisės. Bendrovei finansiškai reikšmingu laikotarpiu atsakovė aktyviai dalyvavo ją valdant, gerai žinojo bendrovės finansinę padėtį, įsipareigojimus kreditoriams. Nors dauguma sutarčių su bendrovės kreditoriais sudarytos R. Z., tačiau tolesnius užsakymus ir atsiskaitymus su tiekėjais vykdė būtent atsakovė.

3. Teismams konstatavus, kad atsakovė buvo faktinė bendrovės vadovė, jai turi būti taikomas iki 2015 m. spalio 15 d. galiojusios ĮBĮ 5 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostatos, pagal kurias ji turėjo pareigą kreiptis į teismą dėl bankroto bylos įmonei iškelimo. Atsakovei atliekant veiksmus, būdingus tik vadovui, laikytina, kad ji turi prisiimti ir atsakomybę kaip vadovė, todėl jai kilo ĮBĮ nustatyta pareiga kreiptis į teismą su pareiškimu dėl bankroto bylos bendrovei iškelimo, juolab kad byloje nėra duomenų, kurie patvirtintų, jog atsakovė skatino Z. Z. imtis aktyvių veiksmų arba pati jų ėmėsi, tačiau negalėjo atlikti dėl nuo jos nepriklausančių aplinkybių (teismui nepriėmus jos pareiškimo ir pan.).

4. Atsakovės finansinis reikalavimas, kaip ji pati patvirtino, susidarė dėl to, kad ji investuodavo lėšas į bendrovės veiklą, sumokėdavo jos skolas, duodavo pinigų atsiskaityti už prekes. Šios aplinkybės tik patvirtina, kad atsakovė buvo įmonės *de facto* vadovė. Įmonė buvo įkurta atsakovės iniciatyva ir lėšomis bei R. Z. faktiniais veiksmais. Tai patvirtina, kad bendrovė įsteigta abiejų atsakovių valia ir pastangomis. Atsakovės neteisėtus veiksmus, priešingą bendrovės interesams elgesį patvirtina bylos duomenys. Įmonės nemokumą lėmė ne vien atsakovės nurodoma sąskaita. Abi atsakovės turi prisiimti atsakomybę už ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalies nuostatų pažeidimą.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl teisės keisti ieškinio pagrindą ar dalyką apeliacinės instancijos teisme

16. Apeliaciniam procesui taikomos CPK bendrosios nuostatos, taip pat pirmosios instancijos teismo procesą reglamentuojančios nuostatos, neprieštaraujančios bylų procesui apeliacinės instancijos teisme (CPK 302 straipsnis). Nors visas civilinio proceso stadijas, tarp jų ir apeliaciją, sieja bendrieji civilinio proceso principai, kiekviena civilinio proceso stadija reglamentuojama atsižvelgiant į pagrindinį jai keliamą tikslą.

17. Lietuvoje įtvirtinta dalinė (ribota) apeliacija, apibrėžiama kaip pirmosios instancijos teismo priimto sprendimo kontrolės forma, skirta patikrinti neįsiteisėjusio pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumui ir (ar) pagrįstumui neperžengiant apeliacinio skundo ribų (CPK 301, 306 straipsniai) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-220-687/2016, 36 punktas).

18. Draudimas apeliaciniame skunde kelti naujus materialinius teisinius reikalavimus išreiškia apeliacijos esmę, neleidžia jai pakeisti pirmosios instancijos teismo proceso. Tačiau šis draudimas nėra absoliutus. Apeliacinės instancijos teisme draudžiama kelti naujus reikalavimus, bet ne kiekvienas apeliacinės instancijos teisme pareikštas reikalavimas, kuris nebuvo pareikštas pirmosios instancijos teisme, gali būti pripažintas nauju (CPK 312 straipsnis).

19. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad naujas reikalavimas pagal CPK 312 straipsnį yra toks reikalavimas, kuris yra nesusijęs su jau pareikštu reikalavimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-301/2008). Pagal CPK 312 straipsnį naujais reikalavimais nelaikomi šalutiniai reikalavimai, kurie neatsiejamai susiję su jau pareikštu reikalavimu (pavyzdžiui, naujais nepripažįstami reikalavimai priteisti delspinigius, palūkanas, vaisius ir kiti atvejai); naujais nelaikytini reikalavimai, kurių pirmosios instancijos teismas nepriėmė ir nesvarstė, ir kt. (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-213/2014; 2015 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-74-421/2015; kt.).

20. Kasacinis teismas yra pabrėžęs, kad galimybės pakeisti ieškinio reikalavimą apeliacinės instancijos arba kasaciniame teismuose įstatymas nepripažįsta, nes tai iš esmės pažeistų civilinės bylos nagrinėjimo instancine tvarka paskirtį ir esmę. Kiekvienos aukštesnės instancijos teismas peržiūri apskųstą žemesnės instancijos teismo procesinį sprendimą, kuris buvo priimtas bylą išnagrinėjus neperžengiant ieškinyje suformuluoto reikalavimo (ieškinio dalyko) ir jį pagrindžiančių aplinkybių (ieškinio pagrindo) apibrėžtų ribų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-472/2012; 2013 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-299/2013).

21. Tai reiškia, kad apeliacinės instancijos teisme byla peržiūrima pagal apeliacinio skundo ribas, tačiau neperžengiant bylos nagrinėjimo apimties, buvusios pirmosios instancijos teisme. Apeliacinės instancijos teisme negali būti šalių keičiamas ieškinio pagrindas, taip pat ir dalykas, negali būti remiamasi aplinkybėmis, kurios nebuvo nurodytos pirmosios instancijos teisme (CPK 306 straipsnio 2 dalis, 312 straipsnis). Nagrinėjamoje byloje ieškovė, pateikdama apeliacinį skundą dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo, reikalavimo atsakovėms sumą padidino 5640 Eur suma, susidariusia dėl savo patirtų administravimo išlaidų. Atsakovė kasaciniame skunde nurodo, kad ieškovė

reikalavimo dėl šių administravimo išlaidų priteisimo nebuvo pareiškusi pirmosios instancijos teisme, todėl apeliacinės instancijos teismas šias išlaidas ieškovei priteisė neteisėtai.

22. Remdamasi pirmiau aptartais motyvais ir kasacinio teismo suformuota praktika (žr. šios nutarties 17–20 punktus), teisėjų kolegija sutinka su pirmiau nurodytais kasacinio skundo argumentais. Ieškovė, pareikštu ieškiniu prašydama priteisti iš atsakovių bendrovei padarytą žalą dėl nesikreipimo laiku į teismą dėl bankroto bylos ieškovei iškelimo, žalos dydžiu laikė sumą, kiek padidėjo bendrovės įsiskolinimai per laikotarpį, kurį buvo pavėluota kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškelimo. Ieškovė reikalavimo dėl 5640 Eur administravimo išlaidų, kaip žalos, priteisimo pirmosios instancijos teisme nebuvo pareiškusi, todėl tokio reikalavimo dėl jų priteisimo apeliacinės instancijos teisme negalėjo reikšti, o pareiškus tokį reikalavimą, apeliacinės instancijos teismui nebuvo teisinio pagrindo jį tenkinti. Šis reikalavimas dėl administravimo išlaidų priteisimo tiesiogiai nesusijęs su pirmosios instancijos teisme pareikštais reikalavimais, šių išlaidų atsiradimo pagrindas skiriasi nuo ieškinyje pareikštų reikalavimų, neturi tiesioginio priežastinio ryšio su bankroto bylos neinicijavimu laiku, todėl toks reikalavimas laikytinas nauju reikalavimu. Dėl šios priežasties apeliacinės instancijos teismas, priteisdamas minėtas administravimo išlaidas, pažeidė CPK 301 ir 312 straipsnių nuostatas, todėl ši teismo nutarties dalis yra neteisėta.

Dėl įmonės vadovo pareigos inicijuoti įmonės bankroto bylą taikymo faktiniam vadovui ar pagal įgaliojimą veikiančiam asmeniui

23. Pagal ĮBĮ (redakcija, galiojusi tiek ieškovės nemokumo atsiradimo, tiek bankroto bylos iškelimo jai metu) 5 straipsnio 1 dalį pareiškimą dėl bankroto bylos iškelimo įmonei pateikti teismui turi teisę kreditorius (kreditoriai), savininkas (savininkai) ar įmonės administracijos vadovas; 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta įmonės vadovo, savininko (savininkų) pareiga pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškelimo, jeigu įmonė negali ir (arba) negalės atsiskaityti su kreditoriumi (kreditoriais) ir šis (šie) nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškelimo arba yra sąlyga, nurodyta šio įstatymo 4 straipsnio 4 punkte (įmonė viešai paskelbė arba kitaip pranešė kreditoriui (kreditoriams), kad negali arba neketina vykdyti įsipareigojimų).

24. Pagal ĮBĮ 8 straipsnio 4 dalį įmonės vadovas ar kitas asmuo (asmenys), įmonėje turintis teisę priimti atitinkamą sprendimą, privalo padengti žalą, kurią kreditoriai patyrė dėl to, kad įmonė pavėlavo pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškelimo. ĮBĮ 8 straipsnio 4 dalies norma dėl civilinės atsakomybės turi būti siejama ir taikoma kartu su ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalimi, nes civilinė atsakomybė už bankroto bylos neinicijavimą laiku gali kilti tik asmenims, turintiems pareigą (o ne teisę) kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškelimo. Už nepasinaudojimą savo teise gali atsirasti tam tikrų teisinių pasekmių, tokių kaip tam tikrų teisių praradimas ar pan., tačiau negali kilti civilinė atsakomybė.

25. Kasacinis teismas, nagrinėdamas įmonės vadovo ir dalyvio civilinės atsakomybės atibrėjimo klausimą, yra išaiškinęs, kad civilinės atsakomybės bylose kiekvienu konkrečiu atveju sprendžiamas, ar byloje atsakovu nurodytas asmuo atliko vadovui ar dalyviui būdingas funkcijas. Jei dalyvis atlieka veiksmus, kurie pagal įstatymus ir steigimo dokumentus nepriskirtini jo, kaip dalyvio, kompetencijai, bet būdingi vadovui, laikytina, kad jis veikia kaip faktinis vadovas ir atsakomybę turi prisiimti kaip vadovas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-19/2012). Plėtodamas šią praktiką, kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad civilinės atsakomybės prasme kaip vadovas narys gali būti vertinamas ne tik asmuo, kuris pagal įmonės dokumentus tuo metu ėjo įmonės vadovo pareigas (*de jure* vadovas), tačiau ir bet kuris kitas asmuo, jei nustatoma, kad įmonė veikė jo vadovaujama (*de facto* vadovas). Pripažinus, kad formaliai vadovu nepaskirtas asmuo sistemingai atliko funkcijas, kurias paprastai atlieka vadovas, jo atsakomybė už neteisėtai

veiksmams įmonei padarytą žalą taikoma kaip *de jure* vadovui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-427/2013).

26. Tai reiškia, kad faktiniu įmonės vadovu pripažįstamas tas asmuo, kuris atlieka juridinio asmens vadovui priskirtas funkcijas ir priima vadovui pagal kompetenciją priskirtus valdingus sprendimus, nepriklausomai nuo jo einamų formalių pareigų įmonėje ir nepriklausomai nuo jo buvimo ar ne įmonės dalyviu. Kasacinis teismas taip pat išaiškino, kad faktinis įmonės vadovas įmonei atsako kaip *de jure* vadovas už fiduciarinių pareigų pažeidimą pagal CK 2.87 straipsnio 7 dalį.

27. Teisėjų kolegija, plėtodama pirmiau aptartą kasacinio teismo praktiką, pažymi, kad galimybė taikyti faktiniam įmonės vadovui (*de facto* vadovui) šios nutarties 26 punkte aptartą civilinę atsakomybę nereiškia, kad jam taip pat gali būti taikoma civilinė atsakomybė už ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalyje nurodytos pareigos pažeidimą. ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta pareiga kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo tik asmenims, turintiems formalų vadovo statusą, o teismas, spręsdamas tokio pareiškimo priėmimo klausimą ir vertindamas bankroto bylos iškėlimo būtinybę, turi įsitikinti realių vadovo įgaliojimų egzistavimu, t. y. kad pareiškimą pateikiantis asmuo iš tikrųjų yra įmonės vadovas, dėl ko įmonės *de facto* vadovo tokio pobūdžio pareiškimas teisme nebūtų priimtas. Todėl *de facto* vadovui negali būti taikoma civilinė atsakomybė už ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos *de jure* vadovo pareigos pažeidimą.

28. Teisėjų kolegija papildomai nurodo, kad, kaip jau minėta šios nutarties 24 punkte, civilinė atsakomybė gali būti taikoma tik už prievolės nevykdymą, o ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta pareiga inicijuoti bankroto bylą būtent įmonės vadovui ir (ar) savininkui (savininkams), ir šios pareigos jie negali perduoti kitiems asmenims, todėl dalies ar visų įmonės vadovo įgalinimų perdavimas įgaliojimo pagrindu kitiems įmonės darbuotojams nesukuria pastariesiems ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos pareigos, atitinkamai jiems neatsiranda ir ĮBĮ 8 straipsnio 4 dalyje nustatyta civilinė atsakomybė. Tokia teisinė situacija, kai bendrovės vadovas dėl tam tikrų aplinkybių (nedarbingumo, atostogų, komandiruotės ir pan.) laikinai negali eiti savo pareigų, kvalifikuotina kaip trečiųjų asmenų pasitelkimas vadovo prievolėms atlikti, tačiau ji nereiškia naujo bendrovės vadovo, kaip valdymo organo, paskyrimo (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 9 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-31-378/2017, 29 punktą). Įgaliotinis, veikdamas suteikto įgaliojimo ribose, sukuria teises ir pareigas asmeniui, išdavusiam įgaliojimą. Atitinkamai asmuo, veikiantis pagal įgaliojimą, vien šiuo pagrindu negali būti laikomas įmonės faktiniu vadovu.

29. Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytais argumentais, konstatuoja, kad ĮBĮ 8 straipsnio 4 dalyje nustatyta civilinė atsakomybė už pareigos laiku kreiptis į teismą dėl bankroto bylos įmonei iškėlimo pažeidimą gali būti taikoma tik ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalyje nurodytiems asmenims – formalų įmonės vadovo statusą turinčiam asmeniui (*de jure* vadovui) ir (ar) jos savininkui (savininkams), tačiau negali būti taikoma faktiniam vadovui (*de facto* vadovui) ar pagal vadovo suteiktą įgaliojimą veikiančiam asmeniui.

30. Šią bylą nagrinėję pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, pripažinę atsakovę faktine ieškovės vadove nuo 2012 m. spalio 26 d. iki 2013 m. lapkričio 6 d., konstatavo jos pareigą kreiptis į teismą dėl bankroto bylos ieškovei iškėlimo, ieškovei tapus nemokiai, o už tokios pareigos pažeidimą taikė jai civilinę atsakomybę pagal ĮBĮ 8 straipsnio 4 dalį. Atsižvelgiant į anksčiau aptartus motyvus ir šios nutarties 29 punkte pateiktą išaiškinimą, tokia byla nagrinėjusių teismų išvada yra nepagrįsta, padaryta netinkamai aiškinant ir taikant aptartas ĮBĮ nuostatas, todėl yra neteisėta. Atsižvelgiant į šios nutarties 29 punkte pateiktą išaiškinimą, kiti kasacinio skundo argumentai dėl bylą nagrinėjusių teismų išvados apie atsakovės pripažinimą ieškovės faktine vadove nebeturi teisinės reikšmės ginčui, todėl teisėjų kolegija dėl jų nepasisako.

31. Pirmosios instancijos teismas nustatė faktinę aplinkybę, kad 2012 m. lapkričio 9 d. ir 2013 m. vasario 1 d. vienintelio akcininko sprendimais R. Z. nusprendė laikinai nuo 2012 m. lapkričio 12 d. iki 2013 m. vasario 1 d. ir nuo 2013 m. vasario 2 d. iki 2013 m. vasario 25 d. paskirti atsakovę direktore, t. y. nustatė aplinkybę, kad atsakovė M. Z.-M. aptartu laikotarpiu nuo 2012 m. lapkričio 12 d. iki 2013 m. vasario 25 d. buvo ieškovės *de jure* vadovė, bet šios aplinkybės tinkamai nekvalifikavo. Kadangi teismų konstatuota, kad ieškovė tapo nemoki 2012 m. lapkričio 2 d., atsakovė, būdama ieškovės *de jure* vadovė, pažeidė ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą pareigą jos vadovavimo laikotarpiu kreiptis į teismą dėl bankroto bylos ieškovei iškėlimo.

32. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į kasacinio teismo išaiškinimą, kad, kai faktiškai nemokiai įmonei skirtingais laikotarpiais vadovavo skirtingi vadovai, kurie padarė žalos laiku neinicijavę bankroto bylos, tai ši žala nėra padaryta bendrais šių asmenų veiksmais, jie nelaikytini bendraskoliais, kiekvienas iš jų individualiai atsako už savo veiksmais padarytą žalą, jų atsakomybė turi būti atribota ir individualizuota, individualiai nustatant kiekvieno iš jų civilinės atsakomybės sąlygų visetą, dėl jos turi būti sprendžiama pagal faktines aplinkybes, žalos dydis dėl vėlavimo inicijuoti bankroto bylos iškėlimą turi būti skaičiuojamas kiekvieno iš jų vadovavimo laikotarpiui atskirai (ĮBĮ 8 straipsnio 4 dalis, CK 6.246–6.249 straipsniai) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-453/2014; 2016 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-327-706/2016, 34 punktas). Solidariosios atsakomybės taisyklė deliktinės atsakomybės atveju taikoma tik tada, jei nėra protingo pagrindo priskirti jos atskiras dalis konkrečiam atsakovui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-594-686/2015).

33. Be to, kasacinio teismo išaiškinta, kad atsakomybės už pavėluotą kreipimąsi dėl bankroto bylos iškėlimo atveju įmonei, taip pat kreditoriams padaryta žala laikytinas bendras išaugęs įmonės skolų dydis, kurio įmonė jos bankroto procese negali padengti kreditoriams. Taigi žala galėtų būti laikomas bendras išaugęs įmonės skolos dydis kiekvienos atsakovės įmonės valdymo laikotarpiu, nustačius ĮBĮ 8 straipsnio 1 dalyje nustatytas sąlygas, o ne visa kreditorių finansinių reikalavimų suma (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-567/2014; 2014 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-344/2014). Svarstant atsakingo asmens civilinės atsakomybės klausimą, būtina nustatyti bendros išaugusios įmonės skolų sumos, kuri liks nepadengta, ir pareigos inicijuoti bankroto bylą pažeidimo priežastinį ryšį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-321/2014).

Dėl procesinės bylos baigties

34. Bylą nagrinėję teismai netinkamai aiškino ir taikė ĮBĮ 8 straipsnio 1 ir 4 dalių normas, nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamos praktikos dėl skirtingais laikotarpiais vadovavusių asmenų taikytinos atsakomybės rūšies, nenustatė ir neatrabojo kiekvienos iš atsakovių padarytos žalos dydžio, nepagrįstai taikė joms solidariąją atsakomybę, taip pat peržengė bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribas, tai turėjo įtakos neteisėtų teismų procesinių sprendimų priėmimui. Kadangi atsakovės M. Z.-M. atsakomybės apimtys ir atsakomybės rūšies nustatymas tiesiogiai susijęs su atsakovės R. Z. atsakomybės apimtys nustatymu kiekvienos jų valdymo ieškovei laikotarpiu, ieškovės reikalavimų tenkinimas šia apimtimi tiesiogiai susijęs su reikalavimo tenkinimo kitos atsakovės (R. Z.) atžvilgiu apimtimi, o tai yra fakto klausimai, kurių kasacinis teismas nespėdžia, todėl apeliacinės instancijos teismo nutartis panaikintina ir byla perduotina šiam teismui nagrinėti iš naujo (CPK 346 straipsnio 2 dalis, 359 straipsnio 1 dalies 5 punktas). Iš naujo nagrinėdamas bylą teismas turėtų nustatyti, kiek išaugo ieškovės skolų kreditoriams dydis atsakovės M. Z.-M. ir atsakovės R. Z. vadovavimo ieškovei laikotarpiais, atriboti jų atsakomybės apimtį ir atitinkamai spręsti dėl priteistinos žalos iš kiekvienos iš atsakovių dalių pagal šioje nutartyje nurodytus motyvus.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

35. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 1 d. pažymą apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, kasacinis teismas patyrė 7,31 Eur tokių išlaidų. Perdavus bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui, šių išlaidų paskirstymo klausimas paliktinas spręsti apeliacinės instancijos teismui kartu su kitų bylinėjimosi išlaidų paskirstymu (CPK 93 straipsnis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. spalio 14 d. nutartį panaikinti ir bylą perduoti Klaipėdos apygardos teismui nagrinėti iš naujo.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Janina Januškienė

Andžej Maciejewski

Algis Norkūnas

</BODY